

Wstęp

Problematyka zmiany jako przedmiotu refleksji teoretyczno-empirycznych, pomimo występowania niewątpliwych trudności w badaniach związanych z koniecznością wielokrotnego pomiaru czy też operacjonalizacją kryteriów, powinna w najbliższym czasie zostać zintensyfikowana (Kubacka-Jasiecka, 2002, s. 14). Współcześnie zmiana jest czymś nieuniknionym, dynamicznym, wszechobecnym nie tylko w obszarze namysłu badaczy z zakresu nauk społecznych i humanistycznych, ale – a może zwłaszcza – w praktyce życia codziennego. Zmiana może być rozwojowa, co nabiera szczególnie znaczenia w odniesieniu do osób zagrożonych marginalizacją społeczną objętych działaniami z zakresu pracy socjalnej.

Prezentowane opracowanie zawiera treści z zakresu pracy socjalnej i diagnozowania głównie w odniesieniu do zmiany, jaka obecnie dokonuje się w życiu współczesnych społeczeństw, w tym w obszarze pomocy społecznej. Zaakcentowane zostały konteksty diagnozowania w realizacji pracy socjalnej oraz w funkcjonowaniu zawodowym pracowników wybranych służb społecznych w kontekście wprowadzanych zmian. Ważną inspirację wielu zarysowanych w prezentowanym opracowaniu zagadnień stanowił twórca diagnozy S. Ziemiński (1973), który podkreślał możliwości stosowania „dobrej diagnozy” zarówno w naukach praktycznych, jak i teoretycznych.

Rozwój praktyki pracy socjalnej przebiega równolegle z procesem zmiany społecznej i pozostaje z nim we wzajemnej zależności. Zmiana jest czymś nieuniknionym, najbardziej widocznym we współczesnych społeczeństwach. Praca socjalna z kolei jest najczęściej utożsamiana z przebiegiem toku dokonywania zmian. Pracownicy socjalni, świadcząc odpowiednie usługi, współtowarzyszą w realizowaniu pozytywnych zmian w życiu klientów lub wspierają ich w samodzielnym uczestnictwie w tym procesie (por.: Beckett, 1998, s. 88).

Prezentowana publikacja, obok nakreślenia kontekstu bieżących zmian w obszarze pomocy społecznej, oferuje także kluczowy, ramowy schemat dotyczący diagnozy, który może okazać się przydatny zarówno praktykom, jak i badaczom, studentom zainteresowanym możliwościami rozpoznawania sytuacji jednostek, rodzin i społeczności. Zawiera teorie, praktyczne wskazówki oraz wnioski z badań pomocne w ożywieniu związku teorii z praktyką. Analizy prowadzone w niniejszym opracowaniu, zaprezentowanie i uporządkowanie ich wyników nie są zadaniem

łatwym z uwagi na to, iż badania głównych świadczeniodawców, a także odbiorców pomocy społecznej cechuje coraz wyższy poziom złożoności. Coraz częściej mają one charakter teoretyczno-poznawczy, interdyscyplinarny, empiryczno-diagnostyczny, a także praktyczno-projektujący (Izdebska, 2014, s. 34–35).

Rozdział pierwszy przybliży teoretyczny kontekst obszaru poznania diagnostycznego. Zarysowano w nim istotę diagnozowania i projektowania pedagogicznego, zaakcentowano aspekt diagnozy w pedagogice społecznej, pracy socjalnej, a także w pracy socjalno-wychowawczej. Następnie identyfikacji poddano proces diagnozowania zasobów jednostek, rodzin i społeczności.

W rozdziale drugim scharakteryzowano zmianę w obszarze profesjonalnej pomocy, głównie w zakresie wsparcia rodzin. Wprowadzenie stanowi analiza pojęć takich jak: rozwój, zmiana i postęp społeczny. Następnie dokonano omówienia możliwości zharmonizowania działań pomocy społecznej z przemianami we współczesnej rodzinie oraz współbrzmienia relacji pomocy rodzinie ze zmianą. Podjęto także próbę omówienia pracy socjalnej jako przykładu profesjonalnej pomocy rodzinie rozumianej jako sprzyjanie zmianie. W zakończeniu rozdziału drugiego charakterystyce poddano wątek profesjonalnej pomocy w starości, zestawiając zagadnienia związane z tym okresem życia z wysoce aktualnymi kwestiami społecznymi.

W rozdziale trzecim nakreślono obowiązkowe obszary aktywności asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Nowe rozwiązania metodyczne pracy socjalno-wychowawczej z rodziną zamykają rozdział.

Aneks stanowi propozycję zadań weryfikujących i doskonalących kompetencje diagnostyczne.

Opracowanie to próba wprowadzenia w tematykę diagnozowania jednostek, rodzin i społeczności w kontekście zmiany. Książka ta została napisana także w celu sprzyjania lub wykreowania zmian, próby ulepszania praktyki oraz wypracowania nowych sposobów diagnozowania opartych na mocnych stronach. Autorka ma nadzieję, że może ona okazać się przydatna czytelnikowi w projektowaniu, planowaniu czy realizowaniu diagnoz, zwłaszcza w obszarze pracy socjalnej. Zdaje sobie jednocześnie sprawę z potrzeby kontynuacji prezentowanych rozważań także w kierunku ewaluacji. Książka skupia się na wybranych aspektach diagnozy, przedstawia definicje kluczowych pojęć, osadza także proces tworzenia diagnoz w praktyce.

Prezentowana monografia może okazać się pomocna podczas pracy z rodziną z wieloma problemami czy też z rodziną z dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej. Opracowanie zostało napisane głównie dla osób profesjonalnie świadczących pomoc, w tym pracowników socjalnych, koordynatorów pieczy zastępczej oraz asystentów rodzin, członków różnorodnych grup w społecznościach, liderów

i wolontariuszy, studentów zainteresowanych kwestiami diagnozowania rodzin, a także teoretyków zajmujących się analizowaną problematyką. Praca została napisana dlatego, że widoczna jest potrzeba poszerzania wiedzy na temat procesu diagnozowania jednostek, rodzin i społeczności w kontekście zmian, uwzględniającego perspektywę pracy socjalnej.

Introduction

The problem of change as a subject of theoretical and empirical reflection, despite the existence of indisputable difficulties in research related to the need for multiple measurements or the operationalization of criteria, should be intensified in the nearest future (Kubacka-Jasiecka, 2002, p. 14). The present paper contains the content from the scope of diagnosis and social work mainly with reference to the change that is currently taking place in the lives of modern societies, including the area of social assistance. The framework of diagnosis in the implementation of social work and the professional functioning of employees of selected social services in the context of the changes introduced are stressed in the paper.

The development of social work practice goes hand in hand with the process of social change and remains with it in mutual dependence. Change is something inevitable, the most constant in modern societies. Social work is usually identical as the course of change. Social workers providing relevant services are involved in making positive changes in the lives of their clients or are supporting them through the tenor of independent participation in this process (cf.: Beckett, 1998, p. 88).

The presented publication, along with a sketch of the context of current social change, also offers a key framework for diagnosis that can be useful to both practitioners and researchers, students interested in conceivability of recognizing the status of individuals, families and communities. It contains theories, practical tips and conclusions from research that help to bring the link between theory and practice. The analysis conducted in this study, the presentation and organization of its results are not an easy task, as studying the major care providers and the social care recipients is marked by an increasing level of complexity. They are more often theoretical-cognitive, interdisciplinary, empirical-diagnostic and practical-projective (Izdebska, 2014, pp. 34–35).

The first chapter presents the theoretical context of the area of diagnostic cognition. It outlines the essence of pedagogical diagnostics in social and educational work, the relationship of diagnosis with pedagogical projection and also discusses the course of teleological therapy. The aspect of diagnosis in social work and social pedagogy was highlighted, followed by the identification of the process of diagnosing the resources of individuals, families and communities.

In the second chapter a change in the area of professional assistance, mainly in family support has been characterized. Introduction is an analysis of concepts such as development, change, and social progress. Then the possibility of harmonizing the social assistance with the changes in the modern family and the coexistence of family relations with the change were discussed. An attempt was also made to discuss social work as an example of professional help for a family understood as a conducive change. At the end of the second chapter the topic of professional help in old age was dealt with, bringing together issues related to this life span with highly relevant social issues.

The third chapter outlines the mandatory areas for the activity of the family assistant and the coordinator of the foster family care. New methods of social and educational work with the family close the chapter.

The appendix, in turn, is a proposal for tasks that verify and improve diagnostic competences.

The study is an attempt to introduce a diagnosis of individuals, families and communities in the context of change. This book has been written to encourage or make changes, it is a try to improve practice and to work out new ways to diagnose based on strengths. The author hopes that it can be useful to the reader while designing, planning or implementation of diagnoses, especially in the field of social work. At the same time, the author is aware of the need to continue the presented reflections in the direction of evaluation. The book focuses on selected aspects of diagnosis, defines definitions of key concepts and implements the process of making diagnoses in practice.

This monograph may be helpful when working with a family with variety of problems or a family whose child is placed in foster care. The study was written primarily for professionals providing help including social workers, foster care coordinators and family assistants, members of diverse community groups, leaders and volunteers, students interested in family diagnosis, and also theorists involved in the analyzed problems. The work has been written mainly because there is a lack of current explanatory papers on the process of diagnosing individuals, families and communities in the context of change, taking into account the perspective of social work.